De innovatieve Marcel Ritsma is Tuigpaardfokker van het Jaar 2021. Marcel poseert hier met Jack Daniëls RSH (v.Manno), Gerlinde met Most Elegant RSH (v.Dylano), op de voorgrond Robian en Marelie met hun pony.

Marcel Ritsma, driven by passion

Hij krijgt het verzoek om de fokker van het Tuigpaard van het Jaar binnen te rijden op de Nationale Tuigpaardendag. Het kampioensspan Jack Daniëls PSH en Gerran PSH zou daar zó mooi voor zijn. Marcel Ritsma zegt toe, want als de voorzitter van de Nationale Tuigpaardendag je dat vraagt, dan doe je dat. Ter plekke blijkt er geen fokker aanwezig en het duurt even voordat Ritsma doorheeft dat hij zichzelf als Fokker van het Jaar binnen heeft gereden; een titel die de gedreven tuigpaardfokker uit Wijnjewoude zeer ontroert.

Tekst: **DINI BROUWER** — Beeld: **JACOB MELISSEN E.A.**

Omgeven door zijn fokproducten Miss Elegant RSH (v.Cizandro), de KWPN-hengst Leffe Blond (v.Dylano) en Jack Daniëls (v.Manno), die dus voor zijn spider loopt, viert de innovatieve fokker en Friese gentleman uit Wijnjewoude, zoals hij in het protocol wordt aangekondigd, samen met zijn familie dit feestje.
”De titel Fokker van het Jaar s vind ik een waardevolle eretitel”, zegt Marcel tijdens een bezoek aan zijn prachtige tuigpaardenbedrijf in het Friese Wijnjewoude, waar hij sinds 2007 zit. Het zeer stijlvolle complex bestaat uit een woonhuis en vier fraaie grote gebouwen. In de ruim opgezette stallen is plaats voor zo’n 40 paarden. Voorts staat er nog een aantal kleinere gebouwen. De perceelgrootte is zo’n vier hectare waarvan een kwart bebouwd. Er zijn drie gastenverblijven. Er is een inpandige stapmolen en een inpandige longeergelegenheid. Ook is er een grote stro-opslag en een ruimte voor de vrachtwagen en overige materialen.

Driven by passion

Momenteel wordt er echter nog steeds verbouwd. Er wordt gewerkt aan een ruimte waar meerdere mensen kunnen worden ontvangen. Marcel: “Wellicht om schoolklassen te ontvangen en onze sport onder de aandacht te brengen.”
Samen met zijn vrouw Gerlinde en schoonzus Margriet van Asselt runt Marcel daar in die zeer landelijke streek op enige afstand van Wijnjewoude zijn prachtige bedrijf. Gerlinde runt zomers in de voortuin koffie- en theeschenkerij ’t Tweespan en op de met fraaie tuigpaardenfoto’s geïllustreerde keuzekaart staat ‘Driven by Passion’.
Marcel: “Hier komen zomers veel fietsers. Mijn trainingsweide ligt langs de weg. Vele fietsers stoppen en dat is hét moment om over mijn passie te praten en het tuigpaard te promoten.”

Niks met paarden

Van huis uit heeft Marcel Ritsma (46) de tuigpaardgenen niet meegekregen. Hij groeit op in een nieuwbouwwijk in Kornhorn waar zijn ouders ‘in de kleding’ zitten, zoals Marcel het noemt. Hij gaat naar de Hogeschool voor Voeding, Milieu en Landbouw en studeert daar ook af. Hij rijdt wel pony en heeft ook nog even de ambitie om dressuurruiter te worden. Ritsma loopt stage bij Marcel Schoenmakers en heeft in die periode zelfs nog een keer met Ferro gereden. Al tijdens zijn studie wordt hij gegrepen door extreem bewegende, edele en luxe tuigpaarden. Met zijn exacte studierichting doet hij niet zoveel, hij komt via Marcus Postma uit Doezum in contact met Wim Cazemier uit Nuis en begint als hulpje van deze tuigpaardfokker en hengstenhouder. Ook toen al was er een inteeltprobleem en Marcel denkt dan al: daar moet ik iets mee.

Saffraan is de eerste KWPN-hengst die Marcel goedgekeurd krijgt. De Fabricius-zoon brengt hem veel succes en zet Ritsma als hengstenhouder op de kaart.

“Bij een F1-product moet je streng en met een doel selecteren.”

Goede aankoop

Zijn passie voor tuigpaarden is niet meer te stoppen en rond 1996 begint de jonge Ritsma in het Groningse Kornhorn een eigen tuigpaardenstal. Hij koopt bij de familie Vlaar uit Sijbekarspel zijn eerste paard: de driejarige stermerrie Lieni (Fabricius uit Hieni ster pref van Navigator), die op dat moment dragend is van Indurain. Het blijkt een goede aankoop. Haar eerste veulen dat in 1998 wordt geboren is Rosalieni (v.Jonker) en die wordt als driejarige stermerrie al meteen nationaal kampioen op de Nationale Tuigpaardendag. Drie jaar daarvoor werd ze als veulen kampioen in Tolbert, nationaal stond de merrie zevende. Marcel weet het nog exact: “Wat was ik als beginnend fokker blij met mijn fokproduct en trots op dat oranje lint. Het was mijn eerste zelfgefokte veulen en dat wordt dan als driejarige nationaal kampioen. Mijn ouders vierden het succes mee.” In 2000 wordt uit Lieni de tweedebezichtigingshengst Troonprins (v.Renovo) geboren, die later 55 winstpunten behaalt. Marcel fokt in totaal zeven veulens uit deze Rosalieni, maar uit deze stam heeft hij niets meer. De tuigpaardman exporteert vele fokproducten uit deze stam de plas over.

”Deze stam heeft het heel goed gedaan in de Verenigde Staten. Een voorbeeld is de hengst Hightanium die daar dit jaar voor de tweede keer nationaal kampioen dekhengsten werd.” In Tolbert werd dit jaar O’Lieni (Cizandro uit Interlieni RSH keur IBOP-tuig van Unieko, fokker R. Mulder) kampioen bij de tweejarigen.

Op de kaart gezet

Het succes van Stal Ritsma wordt in 2002 helemaal compleet met de goedkeuring van de hengst Saffraan (Fabricius uit Joburga keur pref van Renovo, fokker Sip Ausma uit

Zijn pionierswerk met vreemd bloed, zijn fokkerijprestaties en de onvermoeibare promotie van het Nederlandse tuigpaard in het buitenland maken Marcel Ritsma, hier in beeld met Jack Daniëls, Tuigpaardfokker van het Jaar.

Zevenhuizen GN). ”Saffraan zag ik als veulen en ik kocht hem samen met Wim Cazemier. Enige maanden voor de keuring werd ik alleen eigenaar. Hij werd kampioen in ’s-Hertogenbosch en hij werd ook verrichtingskampioen. Dat was helemaal geweldig, Saffraan heeft mij op de kaart gezet, ook als hengstenhouder.”
Marcel brengt de hengst uit. De zeer luxe, zeer edele, en altijd bijzonder scherp en actievol bewegende Saffraan wordt kampioen bij de dekhengsten en behaalt tweemaal de Manno Trofee, en de Oregon Trofee. Zijn kinderen presteren best, maar zijn bekendste nakomeling is ongetwijfeld Action Quality Amadeus (mv.Manno) van Leendert Veerman, die we kennen als Paard van het Jaar 2020. In 2016 verkoopt Marcel de dan zeventienjarige hengst naar Amerika, waar hij nog steeds in goede gezondheid zijn diensten als dekhengst verricht.

De plas over

Marcel Ritsma bouwt zijn tuigpaardfokkerij voortdurend uit. Hij koopt diverse fokmerries uit gerenommeerde foklijnen. Maar hij wil bloedverversing, het inteeltprobleem blijft hem bezighouden. En hij wil ook meer veredeling in zijn tuigpaarden. Voor die twee aspecten gaat hij in 1999 naar Noord-Amerika. Hij promoot daar het tuigpaard en gaat op zoek naar Saddlebreds of Hackneys die in zijn fokkerij passen. Marcel Ritsma importeert sperma van diverse American Saddlebred-hengsten en ook van Hackney’s. Hij schaft ook Saddlebred-merries aan, exporteert KWPN-tuigpaardmerries en KWPN-hengsten naar de Verenigde Staten. In die tijd gaan er via hem heel veel bekende merries en tophengsten de plas over, waaronder naar de Amish. Hieruit ontstaat de American Dutch Harness Horse Association (ADHHA), waar nu jaarlijks 1.800 veulens met tuigpaardenbloed geregistreerd worden.

Jack Daniëls RSH (v.Dylano) loopt in het span samen met Gerran PSH (v.Atleet). Marcel wist dit jaar de nationale titel ereklasse voor tweespannen op zijn naam te schrijven.

“Sommige fokproducten met ander bloed had ik best willen houden, maar ik moet ook commercieel denken.”

Pionierswerk

Ritsma wordt door de ADHHA diverse malen uitgenodigd om daar op keuringen en concoursen te jureren, iets wat volgens de Fokker van het Jaar veel informatie oplevert. Marcel brengt veelvuldig vreemd bloed in binnen zijn fokkerij, dat doet hij door gebruik te maken van Saddlebreds en Hackneys als Makers Mark, Sir William Robert, Dutch Design, Wentworth Ebony, Harlem Spats Waller, Sultan’s Great Day, Infield Taverner en Bocellie. Op die fokproducten gebruikt Ritsma vervolgens weer KWPN-tuigpaardhengsten. Hij is een meester in het bedenken van veelal Engelse namen die iets willen duiden. Zo kwamen we Expecting Trouble, Expensive, maar ook In Dubio, Buitengewoon en Bloedspreiding tegen. Inmiddels heeft Marcel 83 fokproducten met een breed scala aan bloedvariatie op zijn naam staan. Het effect en de waarde van zijn pionierswerk met ander bloed zal pas later duidelijk worden. Dat is wanneer de genen van dat vreemde bloed in de tweede of de derde generatie van zo’n fokproduct zitten.

Met een doel selecteren

Inmiddels weten zich die producten te manifesteren op de keuringen. “Je moet streng selecteren bij zo’n F1-product, en streng voor jezelf zijn. Je moet een doel voor ogen hebben. Het is belangrijk dat de tuigtypische eigenschappen worden behouden. In de eerste generatie geef je bijna altijd toe. Ik heb voorgesteld om voor die fokproducten ook een keurings-rubriek in het leven te roepen.”

MARCEL RITSMA

Hij is fokker, hengstenhouder, handelaar, maakt tuigpaarden keuringsklaar voor derden en brengt tuigpaarden uit voor derden. Ruim 80 veulens heeft Marcel Ritsma gefokt en hij weet feilloos waar ze allemaal naar toe zijn gegaan. Naast de handel zijn diensten voor derden een belangrijke bron van inkomsten. “Ik ben heel blij met de paarden die er staan voor africhting en training. Zo mogen we voor de familie Pos diverse paarden uitbrengen op concours. Weet je wat zo leuk is? Ik heb vroeger nog met de Renovo-keurdochter Fhilda gefokt, dat is een fokproduct van de vader van Corrie Pos.” Uit die stam heeft Ritsma overigens niks meer op stal. Naast vele concourspaarden staat ook de KWPN- hengst Lexington (v.Fantijn) van de familie Pos op stal bij Ritsma Show Horse.

Marcel heeft veel van die ander bloed voerende fokproducten verkocht, zo zijn er een dertigtal geëxporteerd. Waren die niet interessant geweest voor zijn eigen experimentele fokkerij, of wellicht niet goed genoeg? “Ik fok ook voor de handel. Ik heb hier geen museum. Ze zijn niet verkocht omdat ze niet goed genoeg waren. Het zijn inkomsten. Op een bedrijf als de onze moet er wel wat gebeuren om alles draaiend te houden. Sommige paarden had ik graag willen houden, maar je moet ook commercieel denken.”

Bloedvoering

Zijn pionierswerk, waarbij de fokproducten van zo’n hengst geregistreerd worden in register B. De extra werkzaamheden die dat met zich meebrengen om tot een stamboek-inschrijving te komen. Het promoten van het Nederlandse tuigpaard in het buitenland. Het feit dat hij een goed-gekeurde hengst en meerdere succesvolle fokproducten heeft gefokt. Dat is wat hem de titel Tuigpaardfokker van het Jaar oplevert. Een Fokker van het Jaar dient zich nadrukkelijk te onderscheiden qua fokresultaten en het hoogste doel, het fokken van een concourspaard, tot uitgangspunt te hebben. Maar de bloedvoering moet ook in de gaten worden, aldus het protocol. En dat doet Ritsma als geen ander.

Leffe Blond

De hengst Leffe Blond (Dylano uit Aderose keur van Patijn) draagt bij aan de benoeming van Marcel. “Zijn moeder Aderose kocht ik mede om haar stam. Ze is een volle zus van Fantijn, de nationaal kampioen Cuderose en de aangewezen Guderoos. Als fokmerrie is - met Patijn, Manno en Fabricius achtereenvolgens in de pedigree - de hengstenkeuze beperkt wil je het verwantschap verlagen. Dylano brengt door het Plain’s Liberator-bloed het verwantschap van 13,9% naar 11,4% wel wat omlaag.”

Marcel verkoopt Leffe Blond als veulen in de veiling op de Nationale Tuigpaardendag, waar Jan Vink van stoeterij Black Horse de hengst koopt. Inmiddels is de op stal Landzicht ter dekking staande Leffe Blond goedgekeurd en is hij op grond van getoonde veulens gehandhaafd.

De één jaar jongere zus van Leffe Blond, een superluxe merrie, is helaas overleden. Ze lag dood in de wei. De vierjarige stermerrie Melrose RSH (v.Idol) uit Aderose is van de familie Pos. Een tweejarige hengst van Sir William Robert uit Aderose is nog van Ritsma. Dit jaar zoogde Aderose een veulen van de aangewezen Knaller (v.Cizandro), een hengst die van de familie Pos is. Aderose is dit jaar gust gebleven.

Leasemerrie

Marcel fokt meerdere goede concours- en keuringspaarden, waaronder Jack Daniëls PSH die voor zijn spider loopt. Deze Manno-zoon fokt hij uit de ster prefente Vannerna. Jack Daniëls brengt het tot de tweede bezichtiging, wint ook nieuwelingenklassen en is inmiddels ook nationaal kampioen ereklasse tweespannen met aan zijn zijde Gerran PSH (v.Atleet). Het span is van de familie Pos.

Vannerna levert een bijzonder verhaal op. Marcel: ”Vannerna heb ik jaren als fokmerrie geleased van Sietse Wobbes. Hij is één van mijn eerste klanten. Vannerna heb ik voor hem voorgebracht op de keuring. Ze is een telg uit de bekende Kerna-stam die succesvol was bij de familie Van der Maat en die de hengst Zakerno bracht.”

In 2014 werd uit de combinatie Vannerna en Manno Jack Daniëls geboren, een eenmalige combinatie. Van Saffraan brengt Vannerna vanaf 2006 tot 2011 elk jaar een veulen, waaronder Barno - die bij het KWPN-NA zijn deklicentie heeft - de aangewezen Cavanerno en de stermerrie Ferna. Gentleman is het jong overleden, succesvolle concourspaard van Niek Alting. In 2015 wordt er nog een merrieveulen van Saffraan geboren en deze stermerrie Kerna RSH is van de familie Pos. Hij kruist Vannerna ook met Maker’s Mark, Dutch Design en Bocellie. Met de bijna twintigjarige Vannerna wordt nu niet meer gefokt en ze is terug bij Sietse Wobbes.

FOKMERRIES

Aderose	(keur van Patijn uit Uderose keur pref van Manno) - niet dragend
Hello Beautiful RSH	(ster van Saffraan uit Viva la Vida 4 van Harlem Spats Waller) - dragend van Cizandro
Most Elegant RSH	(ster van Dylano uit Viva la Vida 4 van Harlem Spats Waller) - dragend van Hertog Jan
Nice Day RSH	(Bocellie uit Better Days ster van Saffaan) – dragend van Hertog Jan verkocht. Het veulen gaat terug naar Marcel Ritsma.

De stermerrie Miss Elegant RSH is een fokproduct met geheel ander bloed in de tweede generatie. Ze werd dit jaar zesde op de Nationale Tuigpaardendag in de extra rubriek voor vierjarigen.

“Je moet de tuigtypische eigenschappen behouden.”

Bijzonder bloed

Het derde fokproduct dat bijdraagt aan de eretitel van Ritsma is de stermerrie Miss Elegant RSH (Cizandro uit Hello Beautiful RSH ster van Saffraan). Zij voert in de tweede generatie het bloed van Viva la Vida 4 (v.Harlem Spats Waller), wat haar een van de vele merries met apart bloed op stal maakt. Miss Elegant RSH heeft ook weer een eigen verhaal. Marcel verkoopt deze merrie, die overigens zelf wel alweer 10,9% verwant is, haar moeder heeft een verwantschaps-percentage van 6,3%, als veulen aan Erik van der Veen. Miss Elegant RSH is dan zo’n fokproduct met geheel ander bloed in de tweede generatie. Ze mocht dit jaar naar de Nationale Tuigpaardendag, waar ze op een mooie zesde plaats in de extra rubriek voor vierjarigen uitkomt.
”Ik heb de volbloed Saddlebred-merrie Viva la Vida in Duistland gekocht, daar zit een kleine groep liefhebbers van de Saddlebred”, vertelt Marcel. “Het bijzondere aan deze merrie is dat haar bet-overgrootmoeder Belle Elegant (v.Oman’s Desdemona Denmark) een begrip is in Amerika. Viva la Vida leeft niet meer, ze was een merrie met een goed achterbeengebruik.” Uit Viva la Vida fokt Marcel ook de ster-merrie Most Elegant RSH (v.Dylano) en deze is slechts 4,4% verwant. Hello Beautiful is er nog en zoogt dit jaar een veulen van Lexington. In 2020 had ze een veulen van Cizandro, waar ze nu weer dragend van is.

Better Day

Ook Better Day (ster van Saffraan uit H.What a Day pref van Sultan’s Great Day) is met een verwantschapspercentage van 6,3% een zeer laagverwante merrie. Marcel koopt de door M. Gatlin gefokte Saddlebred-merrie in Nederland. Hij fokt met Saffraan de sterhengst Zaffraan, die naast zijn internationale mensportklassering met Claudia van den Bosch ook onder het zadel B-springen en L1-dressuur is. De hengst Dutch Design (v.Sir William Robert) zet hij in voor eigen fokkerij en de laagverwante Better Day wordt zijn fokmerrie. Hij fokt acht veulens uit haar, die hij overigens allemaal verkoopt. Hamptons Great Day, een hengst van Patijn uit Better Day, wordt in Amerika ingezet als dekhengst en een zoon van Fantijn dekt in Ierland. Better Day verkoopt hij aan Maarten Joris de Boer, op dit moment is Roy van Gijssel de geregistreerde en die fokt bij haar twee veulens van Makers Mark. “Ik denk dat What a Day de enige Saddlebred-merrie is die binnen het KWPN preferent is geworden”, vertelt Ritsma.

Handel

De handel is een belangrijke poot onder zijn bedrijf. Ritsma heeft inmiddels een mondiale klantenkring op gebouwd, kent de wensen van zijn klanten en zit met regelmaat in Amerika. En geregeld komen er ook buitenlandse tuigpaarden-liefhebbers naar zijn bedrijf. “Ook hier in Nederland heb ik enthousiaste mensen om me heen. Zij willen een mooi paard dat extra beweegt en willen ook met ander bloed experimenteren. Die klanten komen vaak weer terug als ze met hun tuigpaard naar de keuring willen. De handel naar Amerika is nu wel wat minder, we konden er ook een poos niet naartoe. Internet maakt de hele wereld voor iedereen toegankelijk, een monopolypositie hebben we niet meer. Daar komt nog bij dat de Amerikaanse fokkers en gebruikers steeds meer zelf-voorzienend worden, zij fokken hun eigen showpaarden. Ze kruisen de tuigpaarden met diverse andere rassen.”
Marcel weet niet of er voor onze fokkerij in Nederland nog een keer een interessante hengst naar voren komt. “Ik heb diverse interessante hengsten gezien. Importeren is lastig, omdat ze de betere hengsten zelf willen houden en bij de Saddlebreds liggen de prijzen vele malen hoger dan bij ons”, besluit Ritsma. •

Ritsma is sinds 2007 gevestigd in Wijnjewoude, waar hij de beschikking heeft over een prachtige accommodatie.

Raynaud Ritsma